

De kracht van samenwerking Margreet van Gastel

Door
samenwerking
altijd
dezelfde
temperatuur...

▪

leder met een eigen taak

800,000 Years of CO₂

Meer dan 100 partijen verlagen de CO₂-uitstoot van Nederland met **49%** ten opzichte van 1990 via het

Klimaatakkoord

Klimaatakkoord op hoofdlijnen

Tafel Elektriciteit

Doelen

20,2 Mt

vermindering CO₂-uitstoot in 2030

DRIEKWART
ELEKTRICITEIT
DUURZAAM

Maatregelen

7x ZOVEEL WIND EN ZON

700 WINDMOLENS OP ZEE

500 WINDMOLENS OP LAND

75 MILJOEN ZONNEPANELEN

40% GOEDKOPER

BURGERS BEPALEN MEE

Tafel Gebouwde Omgeving

Doelen

3,4 Mt

vermindering CO₂-uitstoot in 2030

2 MILJOEN
WONINGEN
AARDGASVRIJ

OVERIGE
WONINGEN MINDER
AARDGASVERBRUIK

Maatregelen

KWART TOT HELFT
GOEDKOPER

BETERE APPARATEN

ENERGIEBELASTING
VERSCHUIFT

GEBOUWGEBONDEN
FINANCIERING

Tafel Mobiliteit

Doelen

7,3 Mt

vermindering CO₂-uitstoot in 2030

Doelen elektrisch vervoer:

ELEKTRIFICATIE
PERSONENVERVOER

AANPASSEN
MOBILITEITS-
GEDRAG

Maatregelen die verkend worden

1,8 TOT 2,8 MILJOEN
ELEKTRISCHE AUTO'S

LAADINFRASTRUCTUUR
VOOR IEDEREEN

SCHONE AUTO'S
BEVOORDELEN

MINDER REIZEN MET
DE AUTO

Tafel Industrie

Doelen

14,3 Mt

vermindering CO₂-uitstoot in 2030

MINDER CO₂
UITSTOOT DOOR
INDUSTRIE

MAATREGELEN die verkend worden

ELEKTRICITEIT IPV
GAS EN OLIE

MINDER CO₂ OPSLAG

ENERGIEBESPARING

Tafel Landbouw en Landgebruik

Doelen

3,5 Mt

vermindering CO₂-uitstoot in 2030

Doelen energie:
DUURZAME
ENERGIE

Maatregelen die verkend worden

GEOTHERMIE IN KASSEN

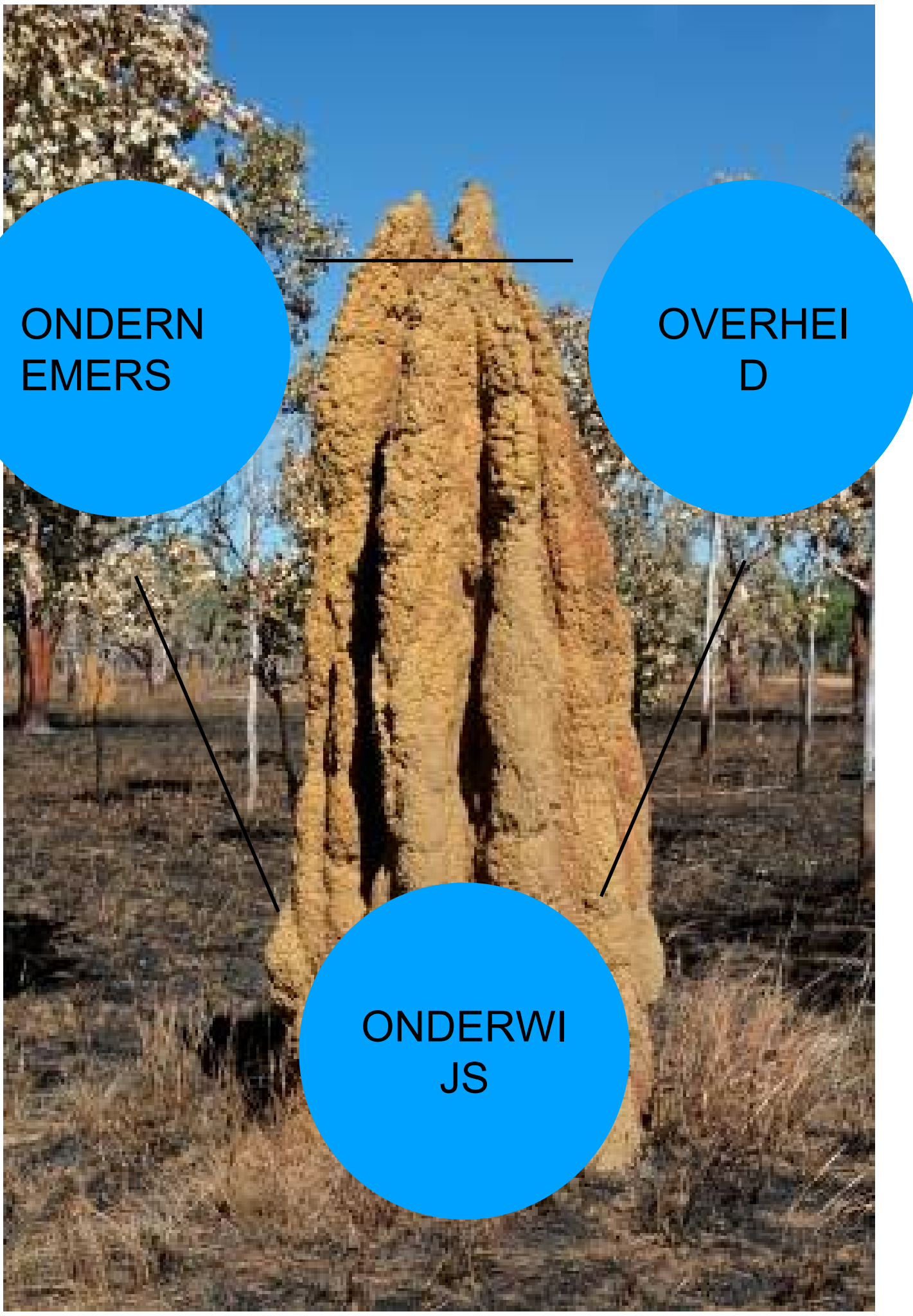
ELEKTRICITEIT IPV GAS

MEER BOS EN NATUUR

Naar aanleiding van de presentatie van het
Klimaatakkoord op hoofdlijnen op 10 juli 2018
bron: klimaatakkoord.nl, Infographic (korte versie)
@NVDE

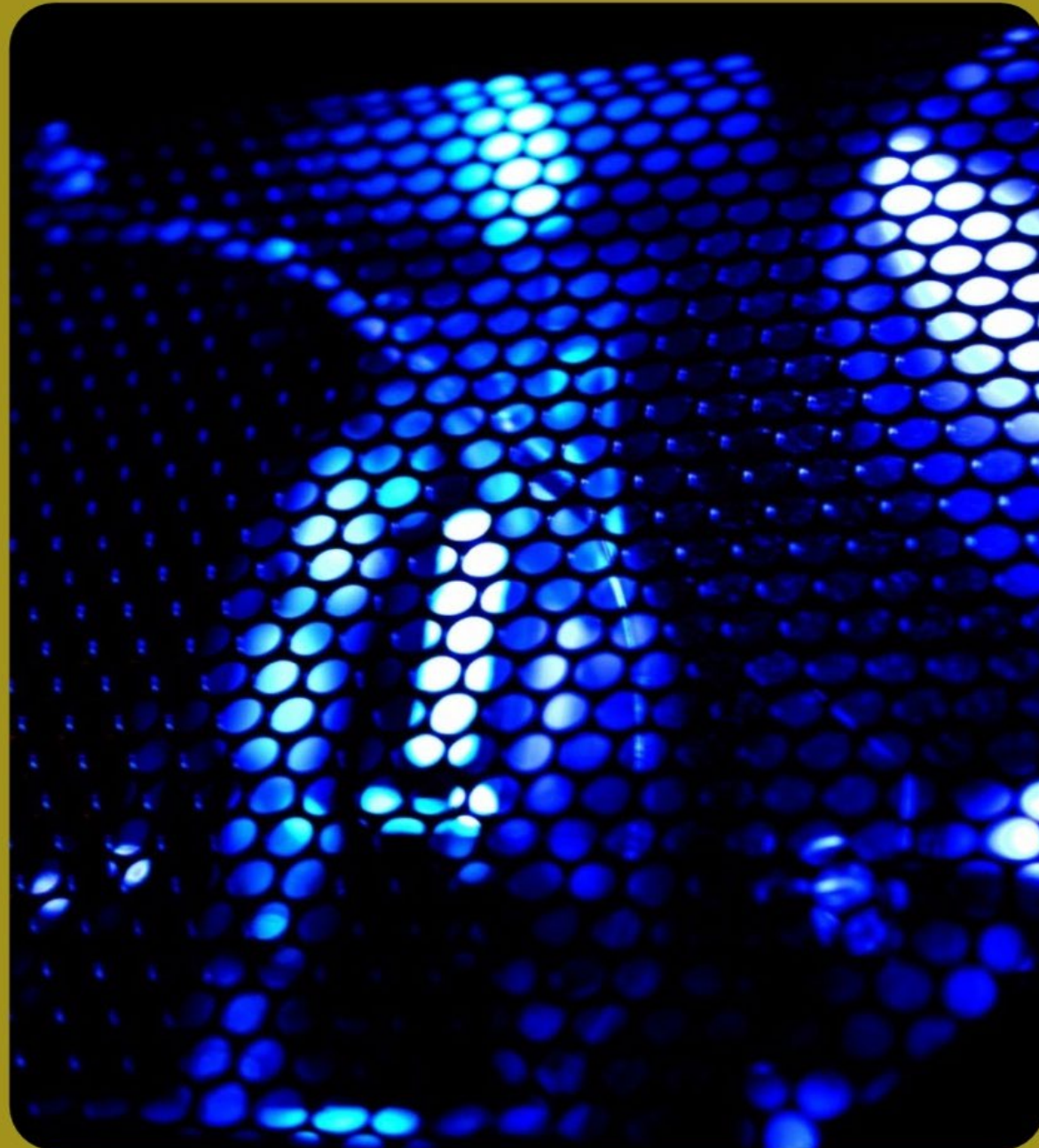
nvde
NEDERLANDSE VERENIGING DUURZAME ENERGIE

ONDERN
EMERS

OVERHEI
D

ONDERWI
JS

Eindadvies

fas 1 van 62 16

Een op een contact

Ontzorgen

Inzicht in financierings
modellen

Indeling regio's RES

Regio Achterhoek

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk

Regio Alblasserwaard

Giessenlanden, Gorinchem, Molenwaard

Regio Arnhem / Nijmegen

Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Linge-waard, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar

Regio Amersfoort

Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Leusden, Soest, Woudenberg

Regio Drechtsteden

Alblasserdam, Dordrecht, Hardinx-veld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht

Regio Drenthe

Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noorden-veld, Tynaarlo, Westerveld

Regio Flevoland

Almere, Dronten, Lelystad, Noordoost-polder, Urk, Zeewolde

Regio FoodValley

Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal, Wageningen

Regio Friesland

Achtkarspelen, Ameland, Dantumadiel, De Fryske Marren, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Harlingen, Heerenveen, Kollumerland en Nieuwkruisland, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Schiermonnikoog, Smallingerland, Súdwest Fryslân, Terschelling, Tytsjerksteradiel, Vlieland, Waadhoeke, Weststellingwerf

Regio Goeree-Overflakkee

Goeree-Overflakkee

Regio Hart van Brabant

Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg, Waalwijk

Regio Groningen

Appingedam, Bedum, De Marne, Delfzijl, Eemsum, Groningen, Grootegast, Haren, Leek, Loppersum, Marum, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Ten Boer, Veendam, Westerwolde, Winsum, Zuidhorn

Regio Holland Rijnland

Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude

Regio Hoeksewaard

Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Oud-Beijerland, Strijen

Regio Midden-Holland

Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Krimpenerwaard, Waddinxveen, Zuidplas

Regio Noord-Holland Zuid

Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Beemster, Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Diemen, Edam-Volendam, Gooise Meren, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Hilversum, Huizen, Landsmeer, Laren, Oostzaan, Ouder-Amstel, Purmerend, Uithoorn, Velsen, Waterland, Weesp, Wijdemeren, Wormerland, Zaanstad, Zandvoort

Metropoolregio Eindhoven

Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, GHeeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen; Gerwen en Nederwetten, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre

Regio Noord Holland Noord

Alkmaar, Bergen (NH.), Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel, Uitgeest

Regio Noord- en Midden Limburg

Beesel, Bergen (L.), Echt-Susteren, Gennep, Horst aan de Maas, Leudal, Maasgouw, Mook en Middelaar, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Venlo, Venray, Weert

Regio Noord-oost Brabant

Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, Landerd, Meijerijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, s-Hertogenbosch, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden, Vught

Regio Noord Veluwe

Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Nunspeet, Oldebroek, Putten

Regio Rivierenland (Fruitedelta)

Buren, Culemborg, Geldermalsen, Linge-waal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas en Waal, Zaltbommel

Regio Rotterdam-Den Haag

Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, s-Gravenhage, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne, Zoetermeer

Regio Stedendriehoek/cleantechregio

Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen

Regio Twente

Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden

Regio U10/U16

Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Leerdam, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vianen, Wijk bij Duurstede, Woerden, Zederik, Zeist

Regio West-Brabant

Aalburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Werkendam, Woensdrecht, Woudrichem, Zundert

Regio West-Overijssel

Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle

Regio Zeeland

Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere, Vlissingen

Regio Zuid-Limburg

Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Maastricht, Meerssen, Nuth, Onderbanken, Schinnen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, Voerendaal

IJsselmeergebied

Het IJsselmeergebied is toebedeeld aan omliggende gemeenten dus regio's. Zie voor gemeentegrenzen in het IJsselmeergebied: www.rws.nl Dit wordt verder uitgewerkt in de volgende handreiking.

Wetgeving

Voor alle bedrijven die meer dan 50.000 kWh of
25.000 m³ Aeq gebruiken

3. Vollaasturen ventilatoren beperken door afschakelen van ventilatoren bij lager ventilatiedebiet.

9. Onnodig branden van ruimteverlichting in pauzes en buiten bedrijfstijd voorkomen.

12. Onnodig branden van buitenverlichting voorkomen.

10. Geïnstalleerd vermogen binnenverlichting beperken.

6. Opstarttijd cv-installatie regelen op basis van buitentemperatuur en interne warmtelast.

5. Aanvoertemperatuur CV-water automatisch regelen op basis van buitentemperatuur.

Sinds 1 december 2015 is er een erkende maatregelenlijst voor kantoren. De lijst maakt het makkelijker om energie te besparen en zo aan de wet te voldoen. En zelfs: om geld te verdienen. De lijst bestaat uit gebouwgebonden maatregelen die binnen vijf jaar worden terugverdiend.

[Kijk op de website van de RVO voor meer informatie](#)

ENERGIEBESPARING IN KANTOREN

Dit zijn de 15 erkende maatregelen

14. Geïnstalleerd vermogen reclameverlichting beperken.

11. Geïnstalleerd vermogen accentverlichting beperken.

13. Geïnstalleerd vermogen buitenverlichting beperken.

15. Energiezuinige warmteopwekking toepassen.

2. Onnodig aanstaan van ventilatie buiten bedrijfstijd voorkomen.

4. Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

3. Vollasturen ventilatoren beperken door afschakelen van ventilatoren bij lager ventilatiedebiet.

12. Onnodig branden van buitenverlichting voorkomen zodat verlichting alleen brandt als het donker is, en per nacht minimaal 6 uur uit is of alleen bij beweging brandt.

9. Onnodig branden van binnenverlichting in pauzes en buiten bedrijfstijd voorkomen.

10. Geïnstalleerd vermogen binnenverlichting beperken.

6. Opstarttijd cv-installatie regelen op basis van buitentemperatuur en interne warmtelast.

5. Aanvoertemperatuur CV-water automatisch regelen op basis van buitentemperatuur.

8. Energiezuinige warmteopwekking van tapwater toepassen.

Sinds 1 december 2015 is er een erkende maatregelenlijst voor instellingen waar onderwijs, opleidingen en cursussen worden aangeboden. De lijst maakt het makkelijker om energie te besparen en zo aan de wet te voldoen. En zelfs: om geld te verdienen. De lijst bestaat uit gebouwgebonden maatregelen die binnen vijf jaar worden terugverdiend.

Kijk op de website van de RVO voor meer informatie

ENERGIEBESPARING IN ONDERWIJSGEBOUWEN

Dit zijn de 15 erkende maatregelen

14. Geïnstalleerd vermogen reclameverlichting beperken.

11. Geïnstalleerd vermogen accentverlichting beperken.

13. Geïnstalleerd vermogen buitenverlichting beperken.

15. Energiezuinige warmteopwekking van tapwater toepassen.

2. Onnodig aanstaan van ventilatie buiten bedrijfstijd voorkomen.

4. Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.

1. Warmte- en koudeverlies via buitenmuur beperken.

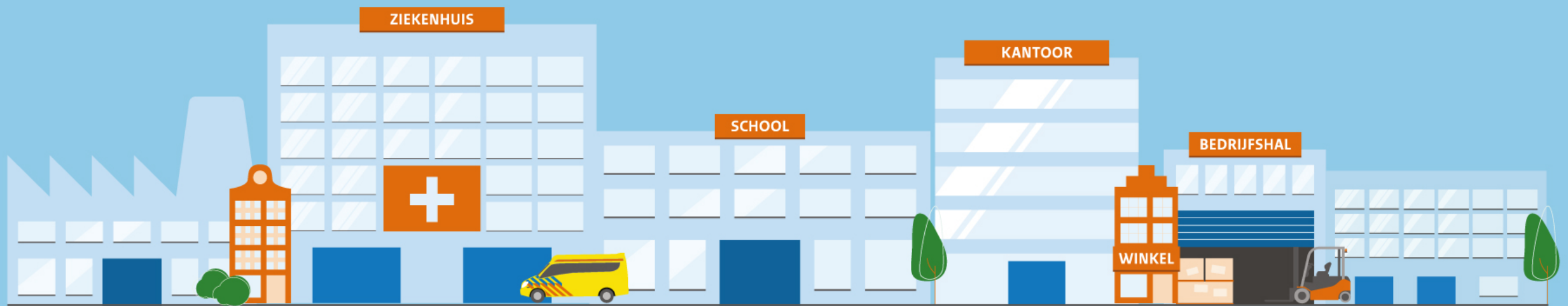
7. Warmteverlies via warmwaterleidingen en -appendages beperken in onverwarde ruimten.

Activiteitenbesluit

- Bij jaarlijks energieverbruik > 50.000 kWh of 25.000 m³ aeq.
- Geldt voor ca. ¼ van alle scholen, meest VO, en ½ van het totale opp.
- Erkende Maatregelen Lijst
- Doelmatig beheer en onderhoud, tegengaan energievervalsing (voor alle scholen)

Informatieplicht energiebesparing

Als u vanaf 50.000 kWh elektriciteit of
25.000 m³ aardgas (equivalent) per jaar verbruikt

www.rvo.nl/informatieplicht

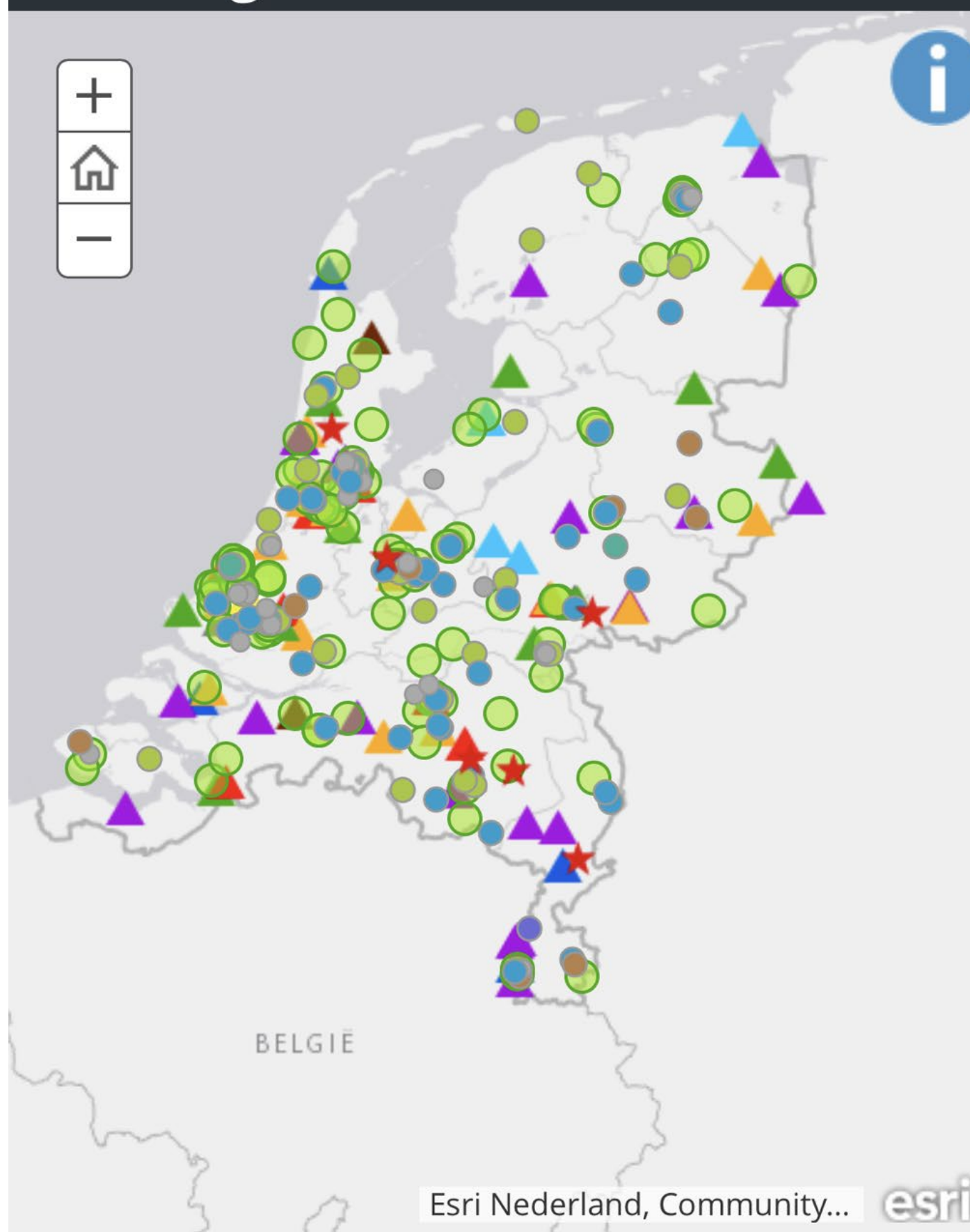
Intensiveringsprogramma energieuitdagingen 2020

IP2020 richt zich op de realisatie van méér wind op land, méér toepassingen voor hernieuwbare energie en méér energiebesparing bij bedrijven. IP2020 werkt samen met Ondernemend Nederland mét meer slagkracht, efficiëntie, samenhang en snelheid aan de doelen uit het Energieakkoord.

Viewer Landelijke energie- initiatieven

De [viewer Landelijke energie-initiatieven](#) is een kaart met initiatieven van duurzame

GEEF UW MENING

Esri Nederland, Community...

esri

INTRODUCTIE

Volgende: Energiebesparing

Home > Sterke sectoren
> Smart Delta Resources
> Symbiosis 4 Growth

Waarom Zeeland dé hotspot is voor industriële symbiose

Symbiosis 4 Growth

Smart Delta Resources (SDR) houdt de deuren open voor potentiële nieuwe leden; ze gaat er zelfs actief naar op zoek. Want hoe meer bedrijven mogelijk onderdeel zijn van het platform, hoe meer kansen er zijn op succesvolle industriële symbioses.

Nieuwe leden

Handboek aanpak collectieve verduurzaming bedrijventerreinen

Luisteren, verbinden en realiseren

En hier doen
we het voor!

